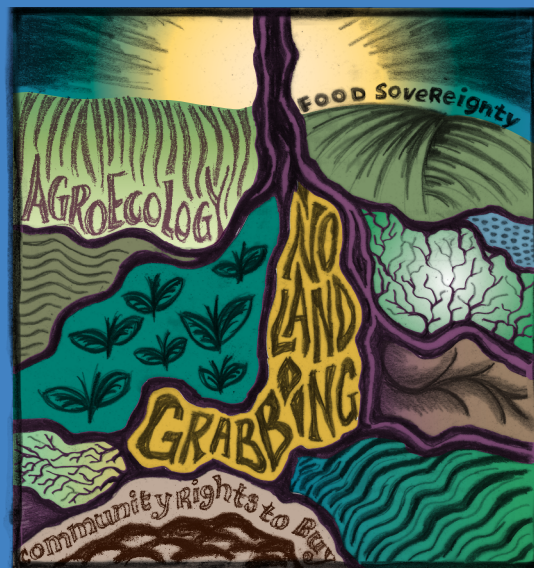

Rădăcinile rezilienței:

Politici funciare pentru o Tranziție Agroecologică în Europa

REZUMAT

Pe măsură ce Europa intră în anii 2020, problemele sustenabilității sunt pregătite să ocupe un loc central în cadrul politicilor orientate spre viitor, cum ar fi Pactul Verde European (European Green Deal - EGD), strategia de la Fermă la Furculiță (Farm to Fork Strategy - F2F) și reforma Politicii Agricole Comune (Common Agricultural Policy - CAP) încercând să facă față provocărilor cu care se confruntă Europa în ceea ce privește producția de hrană, munca decentă, prosperitatea economică și schimbările climatice.

Politica funciară - cine controlează ce pământ, cum este folosit, cât timp, în ce scop și în beneficiul cui - este un pilon central al acestei dezbateri. În timp ce politicienii din întreaga Europă se străduiesc pentru a echilibra nevoia urgentă de acțiune climatică cu necesitatea de a consolida echitatea și sprijinul popular pentru noi politici, riscul unei discordii sociale este iminentă, alimentat de protestele fermierilor, de percepțiile de „agri-bashing” (învinuieră și furie socială direcționată către agricultori) și de amplificarea tensiunilor între mișcările de conservare naturală și comunitățile agrare. Acest lucru s-a complicat prin împletirea problemelor legate de pământ și identitate națională și de o deconectare tot mai mare între cei care locuiesc în zonele rurale și urbane.

Pandemia COVID-19 a adus aceste probleme într-un relief mai puternic. Întrucât criza sănătății a cedat loc unei crize economice, iar gradele de suferință sunt fracturate de-a lungul liniilor de clasă, rasă, gen și geografice, se acordă o nouă atenție problemelor legate de reziliență, precum și problemelor de justiție socio-economică și relații de îngrijire.

Acest raport susține că, pentru a trece cu bine acest moment, este timpul să redescoperim rădăcinile rezilienței noastre prin fundamentarea politicilor funciare în acțiune colectivă și forme democratice de politică asupra administrării pământului agricol. Aceasta se bazează pe înțelegerea pământului nu ca o marfă, ci ca o resursă **colectivă, un teritoriu viu și un peisaj natural**. Corespunde îndeaproape cu o filozofie a bunei administrări a terenurilor agricole: o relație profundă și permanentă cu pământul care se bazează pe îngrijirea și aprecierea faptului că pământul este păstrat în încredere, pentru acum și pentru generațiile viitoare.

În practică, aceasta implică un set diferit de relații de proprietate funciară și modele mai diverse de producție de hrană decât cele ale agriculturii industriale, care omogenizează peisaje și culturi. Astfel se deschide posibilitatea apariției de noi regimuri de acces la pământ dincolo de cel al piețelor funciare, inclusiv forme de utilizare și proprietate comune și colective asupra pământului agricol. Tiparele de proprietate și de distribuție a terenurilor urmăresc îndeaproape modelele de utilizare a terenurilor agricole. Astfel, această abordare asupra politicii funciare ajută, de asemenea, la susținerea unor modele de producție de hrană mai regenerabile din punct de vedere ecologic, cum ar fi agricultura ecologică și agroecologia țărănească, practicate de mulți dintre țărani, pescarii, păstorii și populațiile indigene din Europa.

Prin urmare, acest **raport urmărește să sprijine accesul sporit la pământ pentru agroecologie în toată Europa**. Acest sprijin este acum mai critic

ca oricând, având în vedere o serie de tendințe alarmante, inclusiv creșterea concentrației terenurilor și specula cu pământ agricol, cazurile de acaparare a terenurilor, scăderea precipitată a numărului de fermieri și exploatații mici, o provocare generațională în ceea ce privește succesiunea fermelor, pierderea masivă a biodiversității, o criză a fertilității solului și impactul devastator al creșterii intensive a animalelor și al agriculturii industriale.

Noi oferim o serie de recomandări de politici orientate către factorii de decizie de la toate nivelurile, pentru a contracara aceste tendințe și a lua în serios obiectivul de a crește accesul la pământ pentru agroecologie în Europa:

1. La nivel local și municipal:

La nivel local și municipal, vedem schimbarea ca fiind determinată, în primă instanță, de înșși agricultorii, în special de o nouă generație de fermieri care sunt interesați de practicile agricole regenerative și de agroecologie. Abilitățile, strategiile de investiții și ingeniozitatea lor sunt folosite în serviciul unei agriculturi la scară mai umană și mai colectivă. Acest lucru poate fi văzut în proliferarea de noi întreprinderi agricole și modele de afaceri care se dezvoltă în întreaga Europă, inclusiv ferme cooperatiste, ferme publice locale, întreprinderi mixte, incubatoare și ferme model, printre altele. Autoritățile locale pot lua o serie de măsuri pentru a încuraja această nouă generație de fermieri și o agricultură durabilă, inclusiv:

- Instituirea unor **mecanisme de control juridic** care să încurajeze un control democratic mai mare asupra terenurilor agricole la nivel local, cum ar fi sistemul SAFER din Franța și dispoziția „dreptului comunitar de achiziție” din Scoția.
- Inițierea proceselor de **cartografiere participativă a terenurilor agricole**, cum ar fi în Țara Bascilor, Spania, pentru a crește transparența sistemului de proprietate funciară și pentru a informa mai bine planurile de zonare și alocare a terenurilor agricole.
- Crearea de **băncilor publice funciare**, cum ar fi cea din Asturia, Spania, pentru a cumpăra terenuri

și a le pune la dispoziția fermierilor locali la un preț accesibil. Aceasta poate include criterii pentru utilizarea durabilă a terenurilor și acces prioritar pentru anumiți fermieri și sisteme agricole specifice, pe baza creării de locuri de muncă, protecției muncii, gestionării mediului, oportunități pentru tinerii sau femeii implicate în agricultură etc.

- Sprijinirea **fundațiilor comunitare funciare** care încearcă să scoată terenurile de pe piața funciară și să le pună la dispoziție pentru utilizarea agricolă durabilă pe termen lung.
- Angajarea în **proces de amenajare teritoriale incluzive** pentru a gestiona revendicările concurente privind utilizarea terenurilor, pentru a proteja terenurile agricole de schimbarea utilității lor, pentru a promova mai bune legături rural-urbane și pentru a permite o livrare mai echitabilă de servicii și infrastructură.
- Furnizarea **accesului la capital (de start-up), subvenții, servicii de formare și sprijin** pentru micii fermieri, fermierii agroecologici și noii intrași în agricultură. Acest lucru poate fi facilitat printr-o varietate de parteneriate de dezvoltare rurală și funciară, inclusiv prin sprijinirea cooperativelor agricole, cum ar fi în cazul Karditsa, Grecia.
- Colaborarea și dezvoltarea unor **consilii locale de politică alimentară** pentru a crește canalele de piață pentru țărani agroecologici. Acestea pot include spații destinate piețelor țărănești din piețele orașelor, sisteme de achiziții publice și distribuție, precum și o varietate de susțineri pentru ferme orientate spre piețe locale, agricultură susținută de comunitate, educație alimentară etc. care pot fi articulate în strategii alimentare locale.

2. La nivel național:

La nivel național, politica funciară poate încadra acțiuni legislative pentru a sprijini accesul la pământ pentru agroecologie. Aceasta include în mod primar dezvoltarea unei politici funciare naționale, dar și afacerile rurale, dezvoltarea durabilă, politica fiscală,

gestionarea mediului, pentru a numi doar câteva puncte de intersecție. Mai precis, statele pot:

- Adopta **reforme funciare (re)distributive**. Experiența legislației Scoțiene de reformă funciară din 2016 arată că o reformă funciară nu este în afara discuției în contextul european, mai ales atunci când se observă grade ridicate de inegalitate funciară și alte bariere structurale în calea accesului la pământ.
- Dincolo de reforma agrară, există o serie de măsuri pe care statele le pot lua pentru a încuraja apariția unor **structuri agrare sănătoase și echitabile**. De exemplu, în Franța, legea privind „controlul structurilor agrare” aduce o supraveghere atât de necesară transferurilor de terenuri.
- Crește **protecția pentru arendași**. Având în vedere creșterea prețurilor terenurilor în întreaga Europă, mulți fermieri accesează terenurile prin aranjamente de arendă. Măsurile de creștere a drepturilor și protecțiilor de care se bucură chiriașii, cum ar fi prin controlul arendei, drepturile de preempțiune și acordarea de arende pe termen lung pentru a asigura securitatea proprietății, pot ajuta fermierii chiriași să obțină și să mențină accesul la pământ.
- Utiliza **politica fiscală și de taxare** pentru a sprijini agricultura activă și reînnoirea generației de fermieri. Acest lucru se poate face prin acordarea de scutiri fiscale proprietarilor de terenuri care încheie contracte de arendă pe termen lung cu tineri fermieri, ca de exemplu în Valonia, Belgia. Pentru a preveni specula funciară, pot fi considerate impozite pe valoarea terenurilor ca în cazul Scoției. Acestea pot descuraja concentrarea terenurilor, deținerea funciară neimplicată sau abandonarea terenurilor agricole.
- Pentru a preveni concentrarea terenurilor, se pot pune în vigoare **reglementări anti-monopol și de transparentizare financiară** pentru a reduce strategiile agresive de acumulare a terenurilor agricole de către entități corporative și investitori speculativi. Reglementările ar trebui adaptate la realitățile moderne ale economiei și managementului financiar global în care controlul asupra terenurilor se exercită din ce în ce mai mult prin transferuri de acționariat de companii agricole.

- Pentru a preveni acapararea terenurilor, ar trebui promulgate o serie de măsuri de **anticorupție și antifraudă**. Aceasta ar trebui să includă un control atent al tranzacțiilor funciare la scară largă, împreună cu o transparență îmbunătățită și o supraveghere democratică a distribuției subvențiilor și ajutoarelor PAC, pentru a opri profitul nedrept obținut din controlul asupra terenurilor agricole.

3. La nivel european:

Acest raport subliniază, de asemenea, modurile prin care cadrele politice ale Uniunii Europene afectează politica funciară din Statele Membre. Pentru a consolida accesul la pământ pentru agroecologie în întreaga UE, solicităm deputaților din Parlamentul European și demnitarilor Comisiei Europene să:

- Sprijine dezvoltarea unui nou cadru pentru guvernarea funciară europeană pentru a aduce o mai mare coerență și direcție politicii funciare la nivel european, așa cum se solicită în Raportul INI din 2016 al Parlamentului European. Acest lucru ar putea lua forma unei **directive UE pe pământ** care ar propune cele mai bune practici care există la nivelul statelor membre, ar extrage din expertiza regională care poate fi găsită, de exemplu în Comitetul Economic și Social European și ar fi inspirată de standardele internaționale, cum ar fi Liniile directe ale FAO privind guvernarea responsabilă a administrării terenurilor, pescuitului și pădurilor și Declarația ONU privind drepturile țăranilor. O astfel de directivă funciară s-ar îndepărta de la o abordare care tratează pământul ca pe o marfă guvernată de principiul liberei circulații a capitalului către unul bazat pe drepturile omului și natura multifuncțională a pământului.
- Pledeze pentru dezvoltarea unui **observator european al terenurilor agricole** pentru a colecta date robuste, armonizate și legitime privind proprietatea funciară, inclusiv informații despre utilizarea terenului, precum și prețurile de vânzare și închiriere. Acest lucru ar răspunde la necesitatea unei mai mari transparențe a dinamicii pieței funciare a UE și ar putea funcționa ca un sistem de avertizare timpurie pentru a semnaliza tendințele

alarmante. Poate fi, de asemenea, utilizat pentru a monitoriza progresele realizate în implementarea planurilor de dezvoltare a agriculturii ecologice ale statelor.

- Crearea unui **grup de intervenție la nivel înalt sau a unei inițiative permanente de dialog civil între DG AGRI, DG FISMA și reprezentanți ai organizațiilor țărănești**, societăților civile și comunităților afectate pentru a oferi o evaluare independentă și cuprinzătoare a impactului politicilor funciare și pentru a informa factorii de decizie politică.
- **Încorporeze un model de bună administrare a terenurilor în cadrul EGD și F2F bazată pe conceptul politic al suveranității alimentare și agroecologiei țărănești**, înțelegând că acesta este un pilon important al oricărei strategii serioase de combatere a schimbărilor climatice și de construire a sistemelor alimentare reziliente. Lipsa unei concentrări specifice asupra administrării funciare în cadrul Strategiei F2F este o ocazie ratată de a aborda problemele legate de sustenabilitatea agricolă într-un mod holistic, inclusiv îndepărtarea sprijinirii acordurilor de liber schimb și orientarea generală spre export a agriculturii europene, precum și examinarea critică a rolului pe care îl joacă inovația tehnologică în sistemul alimentar.
- Să promoveze angajamentul pentru durabilitate încorporat în Strategia EGD și F2F în cadrul propunerilor actuale pentru noua **Politică Agricolă Comună**. Acest lucru ar putea fi realizat, de exemplu, prin orientarea **schemelor ecologice**

nou-introduse către sprijinul direct pentru practicile agricole durabile și examinarea atentă a **Planurilor Strategice Naționale** ale statelor în conformitate cu un set de criterii clare care prioritizează sprijinul pentru fermierii mici și mijlocii, agroecologie țărănească, femei și noi intrați în agricultură. Mai precis, aceste planuri strategice naționale ar trebui să promoveze o nouă orientare a PAC. Aceasta înseamnă, *inter alia*, o plafonare a plăților directe anuale la 60.000 EUR per beneficiar, obligativitatea plăților redistributive și utilizarea și extinderea schemei pentru tinerii fermieri. În cele din urmă, PAC trebuie să redirecționeze plățile de bază pe criteriul mărimii unei ferme în hectare către plăți condiționate de furnizarea de rezultate pozitive de mediu și sociale, inclusiv numărul de fermieri angajați.

- Să se angajeze să promoveze **echitatea și echilibrul de gen** (în componența vârstei, statutului social, nivelurile educaționale, ocuparea forței de muncă și alte oportunități economice și de participare în luarea deciziilor) în zonele rurale și în proiectarea și implementarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare rurală.

În timp ce natura, scopul și calendarul exact de aplicare a intervențiilor în politica funciară europeană vor fi întotdeauna supuse dezbaterii, acest raport propune o cale de urmat pentru îndeplinirea acțiunilor, competențelor și investițiilor de jos în sus efectuate de către țăranii agroecologici - fie la nivel local, municipal, național sau regional. Acum este timpul să acționăm.

Acest raport politic este publicat de către platforma Nyéléni Europa și Asia Centrală pentru Suveranitatea Alimentară, mișcarea europeană pentru suveranitatea alimentară, pentru a stabili viziunea și strategia parteneriatului pentru asigurarea accesului la pământ pentru sistemele agricole țărănești, la scară mică și agroecologice din Europa.

SUSȚINUTĂ DE

Disclaimer: Această publicație reprezintă cercetarea și opiniile organizațiilor care au creat-o. Conținutul este responsabilitatea exclusivă a autorilor respectivi. Comisia Europeană și Fondation Charles Léopold Mayer pour le Progrès de l'Homme nu sunt răspunzători pentru orice utilizare a informațiilor conținute în acestea.

Vezi publicația completă AICI: <https://www.accesstoland.eu/Policy-Report-Roots-of-Resilience>